

United Nations
Nations UniesInternational Criminal Tribunal
for the former Yugoslavia
Tribunal Pénal International
pour l'ex-Yougoslavie

“STUPNI DO” (IT-95-14/1)

IVICA RAJIĆ

IVICA RAJIĆ

Osuđen za hotimično lišavanje života, nečovječno postupanje (uključujući seksualno zlostavljanje), oduzimanje imovine, uništavanje širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom, a izvedeno je protivpravno i bezobzirno

Zapovjednik jedinica bosanskih Hrvata - Hrvatskog vijeća obrane (HVO) - raspoređenih u Kiseljaku, gradu u središnjoj Bosni i Hercegovini; poznat i pod imenom Viktor Andrić

- Osuđen na 12 godina zatvora

Krivična djela za koja je osuđen (primjeri):

Hotimično lišavanje života, nečovječno postupanje (uključujući seksualno zlostavljanje), oduzimanje imovine, uništavanje širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom, a izvedeno je protivpravno i bezobzirno (teška kršenja Ženevskih konvencija)

- Ivica Rajić je u oktobru 1993. zapovijedao napadom na srednjobosansko selo Stupni Do, u blizini grada Vareša čija je posljedica bilo ubistvo najmanje 37 bosanskih Muslimana - muškaraca, žena, staraca i djece, kao i uništenje sela. Smatra se da su šestorica hotimično ubijenih borci, a ostalih 31 civili. Na primjer, kad je jedna grupa Muslimana pokušala pobjeći, dvije od žena i sve troje djece ubijeni su pred svojom kućom; one koji su uspjeli pobjeći pred napadom, vojnici HVO-a pronašli su kako se skrivaju u podrumu i ubili.
- Rajić je zapovijedao snagama koje su napale grad Vareš i pljačkale u Varešu, te zatočile oko 250 muškaraca bosanskih Muslimana, fizički i duševno zlostavljale njihove porodice i druge stanovnike i seksualno zlostavljali žene. Takođe je naredio da se zatoči nekoliko lokalnih funkcionera bosanskih Hrvata u Varešu koji su se protivili hapšenjima i zatočavanju vojno sposobnih muškaraca Muslimana.

Datum rođenja	5. maj 1958. u selu Jehovac, Bosna i Hercegovina
Optužnice	Prvobitna optužnica: 29. avgust 1995., objelodanjena 6. septembra 1995.; izmijenjena optužnica: podnesena 14. januara 2004., u skladu s nalogom Pretresnog vijeća od 12. januara 2004.
Datum hapšenja	5. aprila 2003., uhapsile su ga hrvatske vlasti
Doveden na MKSJ	24. jun 2003.
Prvo i daljnja stupanja pred Sud	27. jun 2003., izjasnio se po svim tačkama optužnice da nije kriv; 29. januara 2004., izjasnio se po svim tačkama optužnice da nije kriv
Potvrdno izjašnjanje o krivici	26. oktobar 2005., potvrdno se izjasnio o krivici za teška kršenja Ženevskih konvencija
Presuda Pretresnog vijeća o kazni	8. maj 2006., osuđen na 12 godina zatvora
Kazna izdržana	13. april 2007., prebačen u Španiju na izdržavanje ostatka kazne; u kaznu su mu uračunata 1130 dana provedena u pritvoru; 22. avgusta 2011. odobreno mu je prijevremeno puštanje na slobodu

STATISTIČKI PODACI

S obzirom da je Sporazum o potvrdnom izjašnjanju o krivici sklopljen prije početka suđenja, nije bilo potrebno održati suđenje.

PRESUDA PRETRESNOG VIJEĆA O KAZNI	
8. maj 2006.	
Pretno vijeće I	sudija Christine Van Den Wyngaert (predsjedavajući), sudija Janet Nosworthy, sudija Frank Höpfel
Optužba	Kenneth Scott, Ms Josée D’Aoust
Obrana	Doris Košta

POVEZANI PREDMETI
po geografskom području
NEMA POVEZANIH PREDMETA

OPTUŽNICA I OPTUŽBE

Prvobitna optužnica je potvrđena 29. avgusta 1995., a objelodanjena 6. septembra 1995. Izmijenjena optužnica je podnesena 14. januara 2004. u skladu s nalogom Pretresnog vijeća od 12. januara 2004.

U optužnici je navedeno da je Ivica Rajić bio zapovjednik Druge operativne grupe Hrvatskog vijeća obrane (HVO) u Operativnoj zoni Središnja Bosna, sa sjedištem u Kiseljaku. Kao zapovjednik, Rajić je imao *de jure* i *de facto* komandu i kontrolu na raznim jedinicama HVO-a u svojoj zoni odgovornosti (uključujući opštine Kiseljak, Kakanj i Vareš).

Navedeno je da je 23. oktobra 1993., Rajić, uz saglasnost svojih nadređenih u HVO-u, uhapsio (ili naredio hapšenje) nekoliko lokalnih funkcionera u Varešu, bosanskih Hrvata. Istog dana, snage HVO-a pod Rajićevom komandom Rajića pretražile su Vareš i uhapsile više od 250 muškaraca muslimanske nacionalnosti, što civilnog, što vojnog statusa. Prilikom hapšenja muškaraca muslimanske nacionalnosti, pripadnici HVO-a su ulazili u njihove kuće, fizički i psihički zlostavljali stanare i prisutne osobe, te otimali njihove dragocjenosti. Uhapšeni muškarci su zatočeni u dvije škole u Varešu u užasnim uslovima.

U optužnici je navedeno da su 23. oktobra 1993., snage HVO-a pod Rajićevom komandom napale selo Stupni Do u opštini Vareš. Nakon zauzimanja raznih dijelova sela, vojnici HVO-a prisili su civile da napuste svoje domove, pljačkali njihove dragocjenosti, seksualno zlostavljali Muslimanke i hotimično lišili života približno 31 civila Muslimana, uključujući muškarce, žene i djecu. Posljedica napada HVO-a na Stupni Do bila je smrt najmanje 37 Muslimana. Tokom napada i nakon njega, u bezobzirnom uništavanju širokih razmjera uništeno je gotovo cijelo selo.

Prema optužnici, dana 27. decembra 1993., Rajić je obavijestio vlasti HVO-a da mijenja ime u Viktor Andrić. Dana 30. decembra 1993., “Ivica Rajić” je smijenjen sa svog komandnog položaja u HVO-u, a na njegovo mjesto je postavljen “Viktor Andrić”. U optužnici je navedeno da je Rajić, takođe poznat kao Viktor Andrić, u stvari, nastavio djelovati i podnositi izvještaje u okviru svog ranijeg komandnog lanca.

U optužnici je Rajić bio optužen na osnovu individualne krivične odgovornosti (član 7(1) Statuta) i na osnovu krivične odgovornosti nadređenog (član 7(3) Statuta) za:

- Hotimično lišavanje života, nečovječno postupanje (uključujući seksualno zlostavljanje), protivpravno zatočavanje civila, oduzimanje imovine, uništavanje širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom, a izvedeno je protivpravno i bezobzirno (teška kršenja Ženevskih konvencija iz 1949., član 2);
- Ubistvo, povrede osobnog dostojanstva, naročito ponižavajuće i degradirajuće postupanje (uključujući seksualno zlostavljanje), okrutno postupanje, pljačkanje javne i privatne imovine, bezobzirno razaranje grada ili pustošenje koje nije opravdano vojnom nuždom (kršenja zakona i običaja ratovanja, član 3).

PRETPRETRESNI POSTUPAK - Pravilo 61:

U određenim slučajevima, kao u predmetu Ivica Rajića, kad optuženi nije uhapšen ili se nije predao i ne nalazi se u pritvoru, Međunarodni sud postupa u skladu s pravilom 61 Pravilnika o postupku i dokazima. U takvom postupku, Pretresno vijeće u punom sastavu na javnoj raspravi pregleda optužnicu i dokazni materijal i, ako zaključi da postoje razumne osnove za sumnju da je optuženi počinio sva ili neka od krivičnih djela za koje se tereti, potvrđuje optužnicu i izdaje međunarodni nalog za hapšenje. Svrha tog naloga je da se osigura da će optuženi biti uhapšen ukoliko prijeđe međunarodne granice. Pored toga, ukoliko to tužilac dokaže, vijeće može utvrditi da je neuspješno dostavljanje naloga za hapšenje optuženom rezultat neuspjeha u izvršenju naloga za hapšenje ili odbijanja države da sarađuje sa Sudom. Predsjednik Suda, nakon konzultacija s predsjedavajućim sudijama Pretresnih vijeća, tada može obavijestiti Savjet bezbjednosti o takvom neuspjehu ili odbijanju države da sarađuje. Pretres u skladu s pravilom 61 nije suđenje u odsutnosti i na njemu se ne utvrđuje krivica.

Pretres na osnovu pravila 61 u predmetu protiv Ivica Rajića održan je 13. septembra 1996. Pretresno vijeće je jednoglasno potvrdilo sve tačke optužnice, zaključivši da je tužilac predočio razumne osnove za sumnju da je Ivica Rajić počinio navedena krivična djela. Vijeće je izdalo međunarodni nalog za hapšenje i naložilo da bude poslan svim državama i međunarodnim vojnim Provedbenim snagama (IFOR) koje su se u to vrijeme nalazile u Bosni i Hercegovini.

SPORAZUM O POTVRDNOM IZJAŠNJAVANJU O KRIVICI/ POTVRDNO IZJAŠNJAVANJE O KRIVICI

Procedura vezana za sporazum o izjašnjavanju o krivici je regulirana Pravilnikom o postupku i dokazima Međunarodnog suda (pravilo 62ter). Tužilac i odbrana mogu se sporazumjeti da, nakon što se optuženi potvrdno izjasni o krivici po optužnici ili po jednoj ili više tačaka optužnice, tužilac može zatražiti od Pretresnog vijeća da se optužnica shodno tome izmijeni i zatražiti kaznu u okviru nekog konkretnog raspona ili se složiti s rasponom kazne koji je predložila odbrana. Pretresno vijeće ne obavezuje nijedan takav sporazum.

Dana 26. oktobra 2005., Pretresno vijeće je održalo pretres na kojem je razmotrilo sporazum o potvrdnom izjašnjavanju o krivici između Ivica Rajića i Tužilaštva. Na pretresu se Rajić potvrdno izjasnio o krivici po sljedeće četiri tačke optužnice navedene u izmijenjenoj optužnici:

- Tačka 1, hotimično lišavanje života, teško kršenje Ženevskih konvencija iz 1949. kažnjivo prema članu 2 Statuta
- Tačka 3, nečovječno postupanje (uključujući seksualno zlostavljanje), teško kršenje Ženevskih konvencija iz 1949. kažnjivo prema članu 2 Statuta
- Tačka 7, oduzimanje imovine, teško kršenje Ženevskih konvencija iz 1949. kažnjivo prema članu 2 Statuta
- Tačka 9, uništavanje širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom, a izvedeno je protivpravno i bezobzirno, teško kršenje Ženevskih konvencija iz 1949. kažnjivo prema članu 2 Statuta

Pretresno vijeće je prihvatilo Sporazum i izjavilo da zadovoljava uslove iz Pravilnika o postupku i dokazima. Shodno tome, Pretresno vijeće je proglasilo optuženog krivim za krivična djela iz četiri tačke optužnice navedene u Sporazumu o potvrdnom izjašnjavanju o krivici. Pretres o kazni je održan 7. aprila 2006. I optužba i odbrana složile su se da preporuče jedinstvenu kombiniranu kaznu u rasponu od 12 do 15 godina zatvora.

Dana 27. aprila 2006., u skladu sa Sporazumom o potvrdnom izjašnjavanju o krivici, optužba je podnijela zahtjev za povlačenje tačaka br. 2, 4, 5, 6, 8 i 10 izmijenjene optužnice bez prejudiciranja (što znači da ako presuda ili kazna budu poništene ili modificirane iz bilo kojeg razloga, optužba će imati pravo da obnovi ili ponovo podigne te optužbe).

IZJAVA IVICE RAJIĆA

"Časni sude, zahvaljujem vam što ste mi dali priliku da u ovom susretu sa istinom konačno i ja progovorim nekoliko riječi o sebi i ratu u kojem sam sudjelovao, o njegovim uzrocima, tragičnim posljedicama i mojoj stvarnoj ulozi u događajima koji su me doveli pred ovaj sud. Rođen sam u zemlji u kojoj je u vrijeme moga odrastanja, odgajanja i školovanja stvarano uvjerenje da su konačno, sretno i pravedno riješeni svi razlozi koji su kroz povijest uzrokovali međusobne sukobe malih naroda koji su joj pripadali. Dobro se sjećam svojih mladalačkih razmišljanja da pripadam sretnoj generaciji, koja se nikad neće susresti sa ratom i kako je pošten rad i odgovoran odnos prema sebi i društvu garancija za sretnu budućnost.

Živeći sa takvim uvjerenjima, a svjestan siromaštva obitelji kojoj sam pripadao, još kao srednjoškolac sam se izborio za vojnu stipendiju, koja mi je pružila mogućnost daljeg školovanja. Upisao sam prestižnu zrakoplovno-tehničku vojnu akademiju, gdje sam u svojoj specijalnosti ostvario najbolji uspjeh. Znanje i status koji sam stekao, poznavanje vrlo sofisticirane radarsko-računarske tehnike, te silna želja za stalnim dokazivanjem u struci, otvaralo mi je veliku životnu perspektivu. Uz sve to, jedna vrlo hrabra i odlučna djevojka druge vjere i nacionalnosti, sa sličnim uvjerenjima i ambicijama, postala je moja supruga. Stvorili smo obitelj bez predrasuda, uzor za generaciju.

U ono vrijeme činilo se da ništa ne može biti bolje i ljepše. A onda dođoše neka vremena teškog nacionalnog i vjerskog raslojavanja širokih razmjera, koje nije ostavljalo puno mogućnosti za izbor. Munjevito širenje rata prisililo me da prihvatim poziv mojih susjeda i prijatelja i pomognem u organiziranju odbrane našeg najmalobrojnijeg naroda. Ostati uz svoj narod i dijeliti njegovu sudbinu uvijek se smatralo prirodnim i časnim izborom. Iako sam imao i neke druge planove, nesretan razvoj događaja i splet okolnosti odredio mi je drugačiju sudbinu.

Mogućnost za izlazak iz tog pakla svakim danom se smanjivala, a zahtjevi mojih sunarodnjaka da ostanem uz njih su se povećavali. Tako sam postao sudionikom najstrašnijeg rata koji se ikada dogodio na tim prostorima. Planovi velikih sila i težnje malih naroda da se država Bosna i Hercegovina uredi baš po njihovoj mjeri nisu se slagali. Sukob interesa velikih i malih proizveo je kaos i nasilje u kome su po instrukcijama velikih vođa preko noći nastajala neprijateljstva i savezništva kakva je teško razumjeti. Iako sam bio apolitičan čovjek, imao sam dovoljno povijesnih saznanja da moj malobrojni hrvatski narod u Bosni i Hercegovini ima duboke korijene i da ih treba i mora sačuvati. Zbog stradanja kojem je usred agresije na Bosnu i Hercegovinu već bio izložen, i ljubavi prema svom narodu, smatrao sam da je moj ostanak uz narod obaveza i nepogrešivi izbor.

Časni sude, ja i danas tako promišljam. Budući da se nisam bavio politikom, niti sam sudjelovao u određivanju ciljeva političke borbe, smatrao sam da to dovoljno mudro i odgovorno čini vodstvo, koje je dobilo povjerenje i priliku da o tome odlučuje. Nažalost, vrijeme i događaji koji su uslijedili pokazali su da neke odluke nisu bile ni mudre ni odgovorne. Sukob između Hrvata i Muslimana se nije smio dogoditi. Postoje svjedoci, a i Tužiteljstvu sam dao i dokaze, koji uvjerljivo pokazuju da sam se još u ljeto 1992. godine odlučno usprotivio suludim postupcima Tihomira Blaškića i njegovih zaštitnika, koji su provocirali ovaj sukob u srednjoj Bosni.

Zbog mog takvog stava prema tom sukobu, početkom 1993. godine sam smijenjen sa svih dužnosti, kako bi taj čovjek uz podršku istih ljudi odmah nakon toga započeo svoj drugi rat protiv Muslimana. Uživajući ugled u oba naroda, rizikujući vlastiti život, odigrao sam ključnu ulogu u zaustavljanju tog potpuno besmislenog sukoba, u kojem nije moglo biti pobjednika.

Časni sude, i o tome postoje mnogobrojni svjedoci i vjerodostojni dokumenti, koji su mojoj suradnjom postali dostupni i Tužiteljstvu. No usprkos svemu, te iste strukture su me praktično protjerale iz mog Kiseljaka. Krajem travnja 1993. godine, prilikom posjete obitelji u mom rodnom Kiseljaku, sasvim slučajno sam se našao u vrtlogu događaja, kada je ista garnitura ljudi započela svoj treći rat protiv Muslimana. Nije više bilo moguće učiniti ništa što bi moglo zaustaviti to besmisleno stradanje ljudi, njihovih domova i naselja. Na djelu je bio scenarij o kojem nisam znao baš ništa, kao i mnogi sa kojima sam razgovarao.

Ali iz onog što se vidjelo i što sam uspio doznati, nije trebala velika pamet da bi se shvatilo o čemu se radi. Nije bilo nikakve dvostruke linije zapovijedanja niti prekida u komunikaciji između nalogodavca i onog što se događalo. Sve se odvijalo upravo onako kako je tražio Blaškić, po njegovoj odluci ili po nečijem nalogu. On će to, nadam se, morati objasniti.

Druga linija je osmišljena u glavama kukavica, kada je trebalo pobjeći od odgovornosti za vlastite postupke i katastrofalne posljedice. A tvrdnje o nedostatku informacija o zbivanjima na terenu zbog

prostorne izoliranosti i slabih komunikacija su podvala, koja više govori o nedostatku veze sa zdravom pameću nego sa stvarnim događajima. No, kako je svaki normalan čovjek mogao i predvidjeti, ratna sreća se brzo okrenula. Armija Bosne i Hercegovine je kao odgovor uskoro počela izvoditi napade na sve što je hrvatsko, a položaj hrvatskog naroda srednje Bosne postao je katastrofalan. Pravljeni su planovi za iseljavanje. O tome sam Tužiteljstvu takođe dostavio vjerodostojnu dokumentaciju.

A onda su se ti isti kreatori rata sjetili mene. Znajući za moj ranije stečeni ugled kod muslimanskog naroda i njihovih vojnih zapovjednika, povjerali su mi ulogu pregovarača, a potom me imenovali i zapovjednikom sa zadatkom da spašavam što se spasiti može. Bilo je teško pregovarati i suprotnu stranu uvjeriti o onom što nije odgovaralo istini. Svjestan tragičnih posljedica ako se taj rat nastavi, učinio sam sve da se to ludilo zaustavi.

Nenajavljeno sam otišao u komandu Armije Bosne i Hercegovine u Visokom i, uz rizik da budem zarobljen, još jednom pokušao dogovoriti zaustavljanje rata. Učinio sam sve što su tražili od mene, a čak i ono što su smatrali nemogućim. Ali spirala nasilja je dostigla takvu točku da o primirju više nije bilo moguće govoriti. Kad proradi nagon za opstankom, nakon izgubljenog doma ili člana obitelji, nemoguće je uvijek i na svakom mjestu osigurati da ponašanje tih ljudi bude u granicama dopustivosti. Zbog toga su se događali zločini, i upravo zbog toga se taj rat nije smio dogoditi. Kako ispoštovati granice dopustivosti u nečemu što je po svojoj prirodi nedopustivo, kao što je bio taj rat?

Časni sude, ja sam znao da je veliki broj ljudi kojima sam zapovijedao bio opterećen gubitkom doma ili nekog iz obitelji, da su to ljudi sa svojim vrlinama i manama, ali nisam mogao znati kako će koji od njih reagirati u pojedinim ratnim situacijama. Zadatke sam izvršavao sa ljudima koje sam imao, a ne sa onima koje sam želio imati. I nikada nisam naredio zločin, već samo ono što je tražila akcija: obrana ili napad.

U okviru svojih mogućnosti neka djela sam odmah sankcionirao, neka su po savjetu suradnika nadležnih organa i institucija evidentirana sa namjerom da se adekvatne radnje i postupci provedu u vrijeme kada to neće imati kontraproduktivan učinak za sustav obrane. Da sam se suprotstavljao bezakonju sve do rizika po vlastiti život pokazuje i činjenica da su me kriminalci iz vlastitog naroda napadali, otimali, a više puta pokušali i ubiti. I o tome postoji dokumentacija koju sam ustupio Tužiteljstvu.

Sve ovo sam naveo kako bih vam što realnije prikazao uvjete u kojima sam djelovao. Moj odlazak u Vareš nije imao za cilj nikakav zločin, koji bi izazvao napad Armije Bosne i Hercegovine na Vareš, nakon kojeg bi hrvatski narod po nekom scenariju trebao napustiti taj prostor.

Napad Armije Bosne i Hercegovine na Vareš trajao je već nekoliko dana. HVO Vareša tražio je pomoć, a ja sam izvršavajući naređenja svojih nadređenih pokušao učiniti sve što sam mogao. Nažalost, neki pojedinci i grupe nisu poštivali instrukcije svojih zapovjednika i u tom teškom i nepredvidivom razvoju događaja se dogodio zločin. Ipak, on nije smio biti opravdanje za teške zločine koje je na tom prostoru kasnije pretrpio hrvatski narod.

Časni sude, iz svega što vam je predočeno posve je razvidno da taj zločin nisam zapovjedio, niti se on dogodio uz moje znanje i pristanak. Ali - dogodio se. Njega su počinili pojedinci i grupe kojima sam bio nadređen. I za to sam odgovoran i kriv. Kao što zapovjedniku pripada zaslužena čast i slava za dobra djela koja ostvari sa svojim vojnicima, tako mu vojnička etika i čast nalažu da prihvati odgovornost za ono što su učinili loše.

Hrabro i odgovorno ću prihvatiti kaznu koju mi odredite. Žao mi je svih žrtava u Stupnom Dolu i Varešu. Te žrtve su bile nepotrebne, baš kao i rat između dva prijateljska naroda.

Obiteljima stradalih upućujem ispriku i svoju najiskreniju sućut za svu bol koju trpe zbog gubitka svojih najmilijih. Ona je iskrena iz srca, jer razumijem tu bol zato što je taj rat takvu bol donio i u moju obitelj, kao i u brojne druge obitelji neovisno o nacionalnoj pripadnosti. Sve te žrtve zaslužuju istinu i pravdu. Moja suradnja sa Tužiteljstvom je doprinos utvrđivanju istine, a prihvatanje krivnje čin odgovornog, a ne slomljenog čovjeka kako u medijima tvrdi moj bivši odvjetnik.

Uvjeren sam da će to zrno istine biti prepoznato i izdvojeno iz mora laži koje godinama u Bosni i Hercegovini i Republici Hrvatskoj o meni plasiraju pojedinci i obavještajno-medijske sluge raznih gospodara, kako bi me primorali na šutnju i prikriili istinu o sebi i o politici koja je od mene i od moga naroda napravila i žrtvu i agresora u vlastitoj zemlji.

Samo istina može pomoći svim budućim generacijama i ja ću je iznositi i braniti bez obzira na prijetnje, pa i fizičke napade koje sam doživio u pritvorskoj jedinici. Kako te prijetnje nisu upućene samo meni osobno, već cijeloj obitelji, a zatim i mojoj braniteljici, zamolio bih ovaj Časni sud da iskoristi svoj utjecaj da ih se zaštiti.

Oni koji se boje istine spremni su na sve i koriste se vrlo suptilnim i opasnim metodama, što potvrđuje i dobro osmišljena obavještajna medijska kampanja koja je u Republici Hrvatskoj pokrenuta protiv mene nakon sporazuma sa Tužiteljstvom. Kako drugačije objasniti pisanje jednog utjecajnog hrvatskog tjednika, koji se poziva na lažni i suludi izvještaj hrvatskih tajnih službi da sam upravo ja odgovoran za stravičan zločin na tržnici Markale u Sarajevu, već kao prijetnju obitelji - ako uz tu monstruoznu laž objavljuju sliku moje supruge, adresu stana i registraciju obiteljskog automobila. Nije li to prikriveni poziv ozlojeđenim članovima obitelji i prijateljima stradali u tom strašnom zločinu na osvetnički linč moje obitelji? Još puno gore i monstruoznije laži o meni su plasirane putem vrlo gledane emisije na Hrvatskoj televiziji odmah nakon objave sporazuma o priznanju krivnje.

Treba li spomenuti da je u toj emisiji sudjelovao i moj bivši odvjetnik, koga sam ranije opisao sa samo dvije riječi. Podvale takve vrste, prijetnje koje ih prate i sudbina nekih ljudi u Hrvatskoj koji su surađivali s ovim Sudom tjera me na oprez i brigu za sigurnost moje obitelji. Radi se o prepoznatljivim metodama režimskih sluga, kerova i pudlica iz redova hrvatske izvještajne službe i sigurnosno-informativne službe i raznih bivših i sadašnjih državnih i političkih klanova, koji su upravljali ratnim događajima i našim sudbinama. Da bi zaštitili sebe i svoje nalogodavce, oni prikrivaju stvarne, a izmišljaju i krivotvore lažne dokaze, kojima optužuju druge i tako obmanjuju hrvatsku javnost i ovaj Sud.

Poznato mi je da Tužiteljstvo poduzima i konkretne radnje da se demontiraju neke lažne konstrukcije koje su podmetnute ovom Sudu i iskreno se nadam da će mi dati priliku da i osobno sudjelujem u tome.

Časni sude, ja sam učinio sve što sam mogao da se dođe do pune istine. U vašim rukama su čvrsti dokazi o svemu što se događalo. Vjerujem u vašu mudrost i hrabrost u odmjeravanju pravične kazne. Molim Boga da mi da snage i zdravlja da je časno izdržim i vratim se svojoj obitelji koja dugo nezasluženo trpi i kojoj sam najpotrebniji. Hvala Vam." (Ivica Rajić, pretres o kazni, 7. april 2006.)

PRESUDA O KAZNI PRETRESNOG VIJEĆA

Rajić je rođen 5. maja 1958. u selu Jehovac u Bosni i Hercegovini. Od maja do barem novembra 1993., bio je zapovjednik Druge operativne grupe HVO-ove Operativne zone Središnja Bosna sa sjedištem u Kiseljaku.

Dana 21. oktobra 1993., nakon napada vojske Bosne i Hercegovine u opštini Vareš, zamjenik zapovjednika oružanih snaga HVO-a naredio je Rajiću da sa snagama HVO-a preuzme kontrolu nad situacijom u Varešu i okolnom području.

Istoga dana, Rajić je napustio grad Kiseljak s približno dvjesto vojnika HVO-a. U Vareš je stigao sljedećeg dana. Dana 23. oktobra 1993., načelnik Glavnog stožera HVO-a naredio je Rajiću da "sredi situaciju u Varešu bez milosti prema bilo kome". Istoga dana, Ivica Rajić je naredio snagama HVO-a pod svojom komandom da uhapsu vojno sposobne muškarce Muslimane u Varešu i pritvore ih. Posljedica je bila da su na temelju Rajićevih naređenja, snage HVO-a uhapsile više od 250 muškaraca bosanskih Muslimana i zatočile ih u dvije škole, u školi "Ivan Goran Kovačić" i školi "Vladimir Nazor". Tokom hapšenja tih muškaraca, zapovjednici i vojnici HVO-a ulazili su u kuće, zlostavljali stanovnike i pljačkali njihove dragocjenosti. Vojnici HVO-a takođe su tukli i zlostavljali zatočene muškarce bosanske Muslimane.

Istoga dana, vojnici HVO-a pod Rajićevom komandom napali su selo Stupni Do. Takođe su prisili civile da napuste svoje domove i skloništa, opljačkali su njihove dragocjenosti, seksualno zlostavljali Muslimanke i hotimično lišili života najmanje 37 bosanskih Muslimana, muškaraca, žena, staraca i djece. Među muškarcima je bilo otprilike šest boraca. Od 23. do 24. oktobra 1993. gotovo cijelo selo je uništeno.

Prilikom utvrđivanja težine krivičnih djela, Pretresno vijeće je uzelo u obzir obim i brutalnost krivičnih djela, ulogu koju je Rajić imao kao i učinak koji su ta krivična djela imala na žrtve i njihove porodice.

Što se tiče obima i brutalnosti krivičnih djela, Pretresno vijeće je zaključilo da kazna mora odražavati činjenicu da su zločini činjeni u širokim razmjerima, da su bili izuzetno nasilne prirode i da su uzrokovali tešku patnju žrtvama i njihovim porodicama. Pretresno vijeće je, na primjer, konstatovalo da su tijela dvije starije žene, od kojih je jedna bila invalid, pronađena spaljena u jednoj kući, a tijela sedam članova

iste Muslimanske porodice (dva muškarca, tri žene i dvoje djece od 2 i 3 godine) nađena su spaljena u skloništu u kojem su se skrivali.

Međutim, prilikom određivanja težine tih zločina, Pretresno vijeće je takođe uzelo u obzir opšti kontekst u kojem su izvršeni. Prema navodima o činjenicama o kojima su se obje strane u postupku složile, otprilike 35 "branilaca" Armije Bosne i Hercegovine bilo je prisutno u selu za vrijeme napada, koji su iskopali rovove u nekim dijelovima Stupnog Dola i u njegovoj okolini.

U vezi s tim, Pretresno vijeće je odbacilo tvrdnje optužbe prema kojima su krivična djela teška zato što je o njima opsežno izvještavano u medijima i zato što su odmah zaokupili pažnju Savjeta bezbjednosti UN-a. Težina, tih djela, svakako, nema nikakve veze sa spomenutom pažnjom i medijskim izvještavanjem. Kad bi imala veze, onda bi se težina dvaju inače identičnih krivičnih djela razlikovala ovisno o tome koliko je o njima izvještavano u medijima ili koliko su privukla pažnje međunarodne javnosti.

Što se tiče Rajićeve uloge, on je bio zapovjednik Druge operativne grupe HVO-a u Operativnoj zoni Središnja Bosna sa sjedištem u Kiseljaku. U tom svojstvu, imao je značajnu ulogu u izdavanju naredjenja vojnicima i zapovjednicima HVO-a za napad na Stupni Do i hapšenje više od 250 muškaraca Muslimana u Varešu. On je to naredio znajući da postoji velika vjerojatnost da će provođenje njegovih naredjenja dovesti do vršenja krivičnih djela. Prema činjenicama o kojima su se obje strane u postupku složile, Rajić je zaista bio svjestan da su ti vojnici prethodno počinili teška krivična djela protiv bosanskih Muslimana, uključujući ubistvo, silovanje, uništavanje imovine, proizvoljno hapšenje i fizički napad.

Na kraju, Pretresno vijeće je procijenilo težinu zločina Ivica Rajića u svjetlu njihovog efekta na žrtve i njihove porodice. Procjenjujući težinu zločina u tom svjetlu, Pretresno vijeće je ispitalo dokaze koje je podnijela optužba i zaključilo da su žrtve i njihove porodice pretrpjele tešku bol kao neposrednu posljedicu zločina. Vijeće je zaključilo da taj faktor treba uzeti u obzir prilikom određivanja težine krivičnih djela.

Pretresno vijeće je ispitalo četiri otežavajuće okolnosti koje je navelo Tužilaštvo, i to: Rajićev položaj vlasti kao nadređenog, djelovanje njegovih zločina na posebno ranjive žrtve, Rajićevo učešće u prikrivanju zločina i činjenica da je bio u bijegu i ometao provođenje pravde skoro osam godina.

Što se tiče Rajićeve zloupotrebe položaja vlasti (prema članu 7(1) Statuta) i njegovog položaja nadređenog (prema članu 7(3) Statuta), Pretresno vijeće je zaključilo da se, u ovom predmetu, Rajićeva zloupotreba položaja vlasti i njegov položaj nadređenog ne mogu uzeti u obzir kao otežavajuće okolnosti, jer su te okolnosti već uzete u obzir kad se ispitivala težina krivičnih djela.

Što se tiče ranjivosti žrtava, Pretresno vijeće je smatralo da su neke žrtve - petoro djece i dvije stare žene od kojih je jedna bila invalid - bile u posebno ranjivom položaju tokom napada na Stupni Do. Pretresno vijeće je zaključilo da je taj element otežavajuća okolnost.

Pretresno vijeće nisu uvjerali argumenti Tužilaštva da bi zbog bježanja od pravde i učešća u aktivnostima prikrivanja, kazna trebala biti stroža. Tužilaštvo nije dokazalo da su ti elementi otežavajuće okolnosti u skladu s običajnim međunarodnim pravom ili opštim pravnim načelima. Međutim, Pretresno vijeće je prihvatilo da se ti faktore mogu uzeti u obzir prilikom procjenjivanja težine koju treba pripisati određenim olakšavajućim okolnostima, posebno prilikom procjenjivanja Rajićevog dobrog karaktera.

Pretresno vijeće je takođe razmotrilo četiri olakšavajuće okolnosti koje su predočile odbrana i optužba, a to su: potvrdno izjašnjavanje o krivici, Rajićevo kajanje, njegova saradnja s Tužilaštvom i njegove lične prilike.

Pretresno vijeće je smatralo da je Rajićevo potvrdno izjašnjavanje o krivici pomoglo da se utvrdi istina o zločinima koji su počinjeni u Stupnom Dolu i Varešu. To može pridonijeti pomirenju naroda u bivšoj Jugoslaviji i ponovnoj uspostavi trajnog mira u regiji. Takvim priznanjem odgovornosti takođe je uštedeno dragocjeno vrijeme i sredstva Suda. Pretresno vijeće je stoga zaključilo da je Rajićevo potvrdno izjašnjavanje o krivici olakšavajući faktor.

Što se tiče kajanja, nakon što je na pretresu saslušalo izjavu Ivica Rajića, Pretresno vijeće je smatralo da Rajićevo kajanje stvarno i iskreno i da mora biti uzeto u obzir kao olakšavajuća okolnost.

Što se tiče Rajićeve saradnje, u svjetlu procjene koju je Tužilaštvo dalo u svom podnesku i tokom pretresa o kazni, Pretresno vijeće je smatralo da saradnja predstavlja olakšavajući faktor.

Što se tiče ličnih prilika Ivica Rajića, Pretresno vijeće je primijetilo da odbrana nije podnijela nikakve dokaze o tome da Rajić prije tih događaja nije bio osuđivan i da nije bio vođen rasnom ili vjerskom mržnjom. Pretresno vijeće je takođe konstatiralo da tvrdnja odbrane da je Rajić omogućio bijeg 2.000 Židova iz Sarajeva nije dokazana. Pretresno vijeće je smatralo da kad je optuženi osuđen za izuzetno teške zločine, njegove porodične prilike mogu imati samo ograničenu težinu u smislu utjecanja na kaznu.

I na kraju, u skladu sa Statutom i Pravilnikom o postupku i dokazima, Pretresno vijeće je uzelo u obzir opštu praksu izricanja kazni na sudovima u bivšoj Jugoslaviji.

Dana 8. maja 2006., Pretresno vijeće je izreklo presudu, osudivši Rajića za:

- Hotimično lišavanje života, nečovječno postupanje, oduzimanje imovine, uništavanje širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom, a izvedeno je protivpravno i bezobzirno (teška kršenja Ženevskih konvencija iz 1949., član 2)

Kazna: 12 godina zatvora.

Rajić je imao pravo da mu se u kaznu uračuna vrijeme provedeno u pritvoru, tj. 1130 dana. Dana 13. aprila 2007., Rajić je prebačen u Španiju na izdržavanje ostatka kazne.

Dana 22. avgusta 2011., Rajiću je odobreno prijevremeno puštanje na slobodu.